

Bemutatjuk

a miskolci József Attila városi fiókkönyvtár képzőművészeti tárat

Vizuális gyűjtemény, ismeretterjesztő eszköztár, artotéka, diatár — olvashatjuk az új különgyűjtemények elnevezéseit a híradásokban, mintegy következtetve is a gyűjtőkör sajátosságaira, háttára. A miskolciak elnevezése: *képzőművészeti szakrészleg, képzőművészeti társulat* — szükségszerűen elhagyva a dokumentumfelelőségek felsorolását — pontosan jelöli a gyűjtemény jellegét, azt, hogy csak képzőművészettel összefüggő dokumentumokat tartalmaz. Így a diapozitívok esetében csak képzőművészeti diákat gyűjt, ellentétben például a Szabó Ervin Könyvtár 12. számú kerületi könyvtárának vizuális gyűjteményével, ahol az általános elnevezésnek megfelelően egyéb sorozatok is megtalálhatók. Egyrészt tehát ez a sajátossága a miskolci könyvtár különgyűjteményének, másrészt pedig az intézmény színvonalas kiállításszervező, bemutató tevékenysége, amely az új szakrészleg szolgáltatásainak élővé varázsolását segíti.

Grafikai tárlatok, könyvművészeti bemutatók

1972-től kezdve a könyvtár kiállítóterében évente mintegy nyolc reprezentatív tárlatot rendeznek. A miskolci grafikai biennálék és a helyi alkotóművészek által teremtett hagyományokhoz kapcsolódva elsősorban grafikai tárlatokat. A kiállító művészek hiányos névsora — *Banga Ferenc, Csohány Kálmán, Feledy Gyula, Kass János, Reich Károly, Rékassy Csaba, Somogyi Győző, Zala Tibor* stb. — is a rendezők műves gondosságát jelzi. Valójában minden egyes kiállítás művelődési program, mely a műalkotás és a közönség kapcsolatának, párbeszédének sokoldalú lehetőségeit kínálja. Csak egy példát említve: a kiállítási katalógusok rendszeresen közlik a művészek önvalomásait. A rendezők — a könyvtári környezetből adódóan — a könyvkultúra irányába bővítették a kiállítások tárgykörét, hiszen a sokszorosítható grafika amúgy is elválaszthatatlan a könyv, az illusztráció, a könyvnyomatás világától. Erre a könyvművészek és tipográfusok (*Erdélyi János, Kemény Zoltán, Lengyel Lajos, Szántó Tibor*), a fotóművészek (*Gink Károly, Dobos Lajos*) kiállításai nyújtanak példát. Közöttük külön említést érdemel a *Gyermekkönyv-illusztrátorok* — *gyermekkönyvek* című bemutató,

amelyet az ifjú látogatók alkotó közreműködésével, aszfaltrajz- és illusztrációs versennyel is igyekeztek emlékezetessé tenni.

Nyilvánvaló, hogy a helyi közönség igényein, a vállalt feladatokon is túlmutat az a pályázat, amelyhez a könyvtár — immár mint a művészeti nevelés elismert műhelye — társul nyerte meg a különféle országos és megyei szerveket, intézményeket. A *gyermekkönyv nemzetközi nyelve a grafika* című országos illusztrációpályázatra beérkezett munkákat az ősszel tekinthették meg a könyvtár és a kiállítóterem látogatói, s a művészeti élet, a kiadók, a pedagógiai intézmények szakemberei is eljöttek ide, hogy a mai magyar grafikát reprezentáló tárlat kapcsán elmélkedjenek a korszerű könyvillusztráció útjairól, lehetőségeiről. S hogy minderre éppen a miskolci városi könyvtárhálózat egyik fiókkönyvtárában került sor, az munkatársainak tervszerű, saját tevékenységüket folyamatosan megújító törekvéseiből fakad. Ezzel függ össze, hogy a kiállítások révén megnyert törzsközönség — és természetesen az újabb érdeklődők részére is — ez év tavaszán megnyitották a képzőművészeti tárat, amelynek szolgáltatásai szintén túlmutatnak a városi ellátás követelményein.

Könyvek, diapozitívok, reprodukciók

A könyvtárhoz, kiállítóteremhez csatlakozó gyűjtemény 45 m² alapterületű helyiségében különféle dokumentumok találhatóak. A szabadpolcon több mint 2000 *könyv* között válogathat az érdeklődő. A magyar és az idegen nyelvű műveket, folyóiratokat antikvárium vásárlások útján egészítették ki, és ezt a munkát azóta is folyamatosan végzik. Nemcsak a szigorúbban vett képzőművészeti, hanem a művészettfilozófiai, esztétikai, művészetpszichológiai, írástörténeti, könyvművészeti, tárgyi néprajzi stb. könyveket is gyűjtik, azaz minden olyan művet, amely valamilyen szálon kapcsolatot tart a képzőművészetekkel. Jelenleg 10 magyar és 9 idegen nyelvű folyóiratra fizetnek elő.

Gondjai is vannak azonban a nemzeti könyvtermést e gyűjtőkörben 1972 óta beszerző könyvtárnak. Egyebek között a kiállítási katalógusokhoz, ismertetőkhöz csak alkalmi cserék és személyes kap-

csolatok révén juthatnak hozzá. Méltányos lenne, ha valamilyen módon ez a gyűjtemény is részesülne a kötelespéldányokból, annál is inkább, mert az ilyen jellegű műveket itt valóban feldolgoznak, feltárnák. (A folyamatos gyarapítás egyébként is évente kb. 60 000 forintba kerül, ennek mintegy a felét költik külföldi kiadványok beszerzésére.)

A dokumentumok másik fontos részét magában foglaló *dia- és reprodukciógyűjtemény* alapját 1977-ben, a Kulturális Alap által juttatott 80 000 forintos támogatásból hozták létre úgy, hogy szinte minden diából, reprodukcióból két példánnyal rendelkeznek. A további gyarapításra évente kb. 30 000 forintot fordít az intézmény. A diapozitívokat a hazai forrásokon kívül az idegen nyelvű könyvesbolt segítségével a szovjet *Novosztj Pressz* kiadótól vásárolták, de igen értékesek a könyvtár fotóműhelyében készült sorozatok is. Így a gyűjteményben megtalálhatók a saját kiállításainak bemutatott képekről, kiadványokról készült összeállítások, amelyek nemegyszer kiegészülnek az alkotóművészek műhelyében készített sorozatokkal. Ezek már nemcsak a korszerű ismeretterjesztő munka nélkülözhetetlen kellékei, hanem művészettörténeti dokumentumok is. A nagyméretű és kiváló minőségű reprodukciók zömét a lipcei *Seemann Verlag*tól rendelték. A gyűjteményhez csatlakoznak még az önálló lapokat tartalmazó hazai és külföldi reprodukciós mappák, képzőművészeti naptárak képei.

Az összesen mintegy 3000 keretezett diát és az 1000-nél több reprodukciót RTA-típusú térképszekrényekben tárolják. (Egy térképszekrényben, a fiókjába beépíthető NDK diatárak segítségével 10 000 diapozitív fér el.) A diákat szakrendben, jelzetelve, könnyen áttekinthető módon, úgy helyezték el, hogy a használó a kihúzott fiókokhoz odaülve, elemes dianézis segítségével vagy a katalógus alapján könnyen kiválaszthatja a neki megfelelő anyagot. Az összefüggő sorozatokból az egyik példány egyedi képeit szak szerint rendezték, míg a másik példány az eredeti módon áll az érdeklődő rendelkezésére. Hasonló elv szerint, egy másik térképszekrény fiókjában, vízszintesen elhelyezve tárolják a reprodukciókat is, a kasírozott, azonnal kölcsönözhető, kifüggeszthető képeket pedig polcokon helyezték el.

Feltárás, szolgáltatások

A művészeti könyvekről a könyvtár hagyományos katalógusaiban tájékozódhat az olvasó, a folyóiratok elemző feltárása

pedig az új részlegben történik. Így a külön helyiségben levő gyűjteménynek önálló katalógusai is vannak. Már a gyarapítás kezdetétől a szükségesnél több katalóguscédulát készítettek, ezek segítségével lehetőségük nyílik majd arra, hogy a sokrétűbb tájékozódásra is módot adó különkatalógusokat szerkesszenek. A felhasználók érdekében ezt meg kellett előznie a diapozitívok és reprodukciók feltárásának. Ezért — több mint egyéves munkával — e dokumentumokról terjedelmes kötetkatalógust állítottak össze, mely rövidesen megjelenik. Bár a kötetkatalógus részletes elemzése a szakkritika feladata lesz, már most megjósolhatjuk, hogy ez a maga nemében első kiadvány nemcsak a feltárt dokumentumok legjobb népszerűsítője, hanem fontos bibliográfiai funkciót betöltő forrásmunka is lesz.

De lehetőség nyílik e dokumentumok tanulmányozására, kölcsönzésére addig is, amíg a katalógus nem lesz ott a városi és megyei művelődési intézmények, iskolák, TIT-szervezetek vizuális neveléssel, ismeretterjesztéssel foglalkozó munkatársainak asztalán. A gyűjtemény a könyvtár nyitvatartási idejében látogatható, szolgáltatásai ingyenesek. A diapozitívok 3 hétig, az illusztrációk, amelyeket léckerettel rögzített farostlemezre kasíroztak, 6 hónapig kölcsönözhetőek. A munkatársak szívesen állítanak össze bármilyen témához kapcsolódó sorozatokat a diákból és a reprodukciókból. Az utóbbiakat kisebb kamarakiállításokon, a legkülönfélébb helyeken mutatják be. Természetesen az ismeretterjesztő előadóknak, pedagógusoknak is alkalmuk nyílik felmérni a gyűjtemény adta lehetőségeket, s azokat — a kapcsolódó szakirodalommal együtt — saját tevékenységükben felhasználni. Mindemellett a gyűjtemény sokféle lehetőséget nyújt az önművelésre, egyéni tájékozódásra is. Így például gimnáziumi tanulók — kisiskolások esetében a gondos szülők — szintén kölcsönözhetik az őket érdeklő, a tananyaghoz kapcsolódó diákat, reprodukciókat, azokat otthon levetíthetik, illetve kifüggeszthetik. Bárki megteheti, hogy családjá vagy szűkebb környezete számára — a képek módszeres kölcsönzésével — akár művészettörténeti stúdiumokat is szervezzen lakásában.

Végezetül csak annyit: rövid idő telt el a képzőművészeti tár megnyitása óta, így tevékenységének, a közművelődésben (és a társadalomban) elnyert szerepének elemző méltatása csak a későbbiekben kerülhet sorra. Arról viszont nincsenek kétségeink, hogy az a beszámoló szép eredményekről fog tudósítani.

Arató Antal